

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilov avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v očno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10— K

pol leta . . . . . 5— "

četrt leta . . . . . 2-50 "

posamezne številke po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolne petit-vrste,

če se tiska enkrat . . . 14 h

" " " dvakrat . . . 12 "

" " " trikrat . . . 10 "

za nadaljna uvrčenja od petit-vrste po 8 h.

Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Agitirajte, pridobivajte novih naročnikov za naše liste, ki so:

Učiteljski Tovarish - - -
- - - **Popotnik, Zvonček.**

Iznova pozivamo vsa okrajna učiteljska društva, naj store svojo dolžnost v polnem obsegu! Vsi na delo!

Drugi strel.

(Tragedija v Gaberniku pri Rogaški Slatini.)

Dne 3. januarja t. l. se je ustrelil v Matenji vasi na Notranjskem učitelj Vinko Brus. Dne 20. t. m. pa je počil drugi strel — padla je druga žrtev neznošnih razmer, ki ženejo slovensko učiteljstvo v nasilno smrt!

V Gaberniku pri Rogaški Slatini na Štajerskem se je v četrtek, dne 20. t. m., zjutraj ustrelil Cvetko Trafenik, provizorični učitelj v Žetalah. Star je bil komaj 23 let. Vzrok: slabe gmotne razmere.

Pričelo se je drugo dejanje žalostne iz resničnega življenja slovenskega učiteljstva. Tam ob vznožju širokega Boča, ravno na koncu mogočnih skalnatih skladov se je vršil v četrtek pred nastopom solnčne zarje kratek boj med krepkim življenjem mladeniča in med njegovo samozavestjo. Regulacija!... Odvetnik!... Regulacija morebiti!... Odvetnik!... Torej... Zadnji pozdrav s svinčnikom na kosček papirja. Na vzhodu se sveta. Noče novega dneva! Samokres! Petelinček zdrkne! Dim! Na prsok, levo, zevajoča rana. Srce vztrepeta, krčevito stisne, umiri. Končano je!... Na postelji leži nesrečnik. Solnce obsevi obraz! Oči zrejo nekako otožno proti stropu, niti sedaj mu ni zginila z obraza jeklena odločnost, krog ustn pa sameva rahel nasmehljaj, ki nam pravi: Kaj je meni to? Učitelj se nora privaditi vsemu!... Tako hočejo danes naše kulturne in socialne in političke razmere: ker ni kruha — bodi smrt plačilo!...

Po nerazsodnosti kmetov in preveliki ljubezni Slovencev do duhovniških sukenj vodijo sedaj usodo spodnje Štajerske nekateri gospodje, katerim je strankarstvo

vspe, narod, napredek, šola, učitelji, samostojnost so jim besede, ki sicer gladko tečejo, a so poganskega izvora. Le na ta način je mogoče umevati postopanje naših poslancev, zakaj če bi jim bila bodočnost naroda le nekoliko mar, bi popustili obstrukcijo... Sicer pa — kaj učitelji? Čim slabše bodo plačani, tem manj bodo delali, bolj neumni bodo otroci in bodoči volilci in „Herr, lass es Dummheit regnen!“

Pokojnikov brat je duhovnik pri mariborskem kapitulju!

Nikdar ne odobravamo takih in sličnih dejanj, vendar pa se nam nehoče vriva misel, da se je pokojnik ustrelil le, da obrne pozornost najširjih krogov na učiteljstvo in njega bodo ter pomore celoti do nove blaginje. Iz krvi naj vzraste novo življenje!...

Dragi! Uničil si svoje mlado življenje, otresel si se vseh zemeljskih spon, ko je priklopila sila do vrhunca, ko se je napolnila čaša tvojega trpljenja. Učiteljstvo obžaluje do dna srca tvoj čin, toguje za dobrim tovarišem in sobojevnikom, in če se tudi izpolni grožnja katoliškega duhovnika, da ti ne sme peti blagoslovljeni zvon mrtvaške pesmi, spremljale te bodo k večnemu počitku solze zvestih tovarišev, v njih srečih bo raslo spoštovanje do stanovskega mučenca, rastle pa tudi srd na one, ki so krivi tvoje smrti. Bog varuj, da bi rodila tvoja smrt nove potoke krvi, a rodi naj v tvojih tovariših novo moč, ki te bo maščevala. Slava Trafenikovu spominu! Maščujemo ga! Maščujemo ga z delom, ki nam edino prinese rešitev iz neznošnih razmer!

Tragedija v Štratoveh pri Zg. Radgoni.

In še ena žrtev! Dne 22. t. m. so potegnili v Štratoveh pri Zgornji Radgoni iz Mure truplo ljutomerskega učitelja, tovariša Janka Karbe, ki si je sam vzel življenje. Tovariša Karbo so že dlje časa pogrešali. Mariborski in graški listi so o tem mnogi pisali. Tudi „Slovenec“ je pisal z vidno slastjo, da je učitelj Karba izginil. Sedaj je poravnal sam svoj greh. Ta ni bil tako velikanski, kakor je bilo čitati v časopisih. Karba ni ponaredil podpisa na menici, ni falzificiral nobenega računa, ampak je porabil okrog 300 kron mladoletnikovega denarja, kakor poroča

„Slovenski Narod“ z dne 25. t. m. Vzrok tej poneverbi je bila znana učiteljska beda, ki pritiska na naš stan s tako grozno silo, da je vstrajanje v takih razmerah nemogoče in dostojna, človeka in kulturnega delavca vredna eksistenca izključena. Silno energijo mora imeti tisti, ki ga take razmere ne pritirajo do obupa. Brez duše in brez srca pa so tisti, ki niti z mezinem ne ganejo, da bi odpravili te v resnici moreče razmere! Tako je dvema učiteljskima beda in krivica potisnila samokres v roke, tretjega je pahnila v valove — to se je zgodilo tekom dveh mesecev!... Pri Karbi je bila kriva še bolezen — posledica bede, potisnila je bolezen pred kasnejšo posledico storjenega dejanja. Vse to je prihrumelo nanj s tako silo, da ni vedel nobenega izhoda, rešilna se mu je zdela samo pot v smrt!...

Kaj bo iz tega, ako pojde tako naprej?... Izpreleta nas groza, ako pomislimo, koliko je posameznikov, koliko je učiteljskih rodov, ki jih je kruta in neusmiljena realnost potisnila na kraj obupa, da gledajo z zaničevanjem in preziranjem na vse, da jim je tudi vseeno, naj pride karkoli!

Trpeti brez krivde! Trpeti zato, ker hoče tako brezvestna politička strast posameznikov, ki prikričujejo svoja krivična in nasilna dejanja s Kristovim imenom! Klerikalnemu falzifikatorju javnega računa se ne zgodi nič. Obkladajo ga z javnimi funkcijami in z deželnimi denarji, da je nemoralnost in izprijenost toliko večja — značajen, marljiv in splošno priljubljen mlad učitelj pa mora umoriti samega sebe, ker nima ob čem in s čim živeti! Grozno bo maščevanje, kadar pride čas, ki ga sami kličejo!

Bodi nesrečni tretji žrtvi blag spomin in sladak pokor v ljubi domači zemlji, ki ima za nas samo še grobove!

Boj za pravico.

Zaveza kot po svojih pravih poklicani branilca moralnih in materialnih koristi in pravic avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva priobčuje v naslednjem pritožbo, ki jo je vložil na c. kr. upravno sodišče na Dunaju tovariš Radoslav Knaflič, nad-

učitelj v Dobjem, ker je bil iz službenih ozirov tjakaj prestavljen iz Gorice (Štaj.).

Zaveza, ki je v tej zadevi storila v interesu preganjanega tovariša vse možne in dopustne korake, objavlja pritožbo iz dveh razlogov: 1. da bosta vse slovensko učiteljstvo in vsa javnost o dogodku učena in 2. da bo iz tega slovensko učiteljstvo črpalo pogum, kako se naj tudi vsakdo sam brani pred nezakonitim ravnanjem šolskih oblasti z nami ter da naj ne uklonemo z duhom, četudi moramo prenašati turške razmere!

Pripominjamo še, da je pritožba pisana v slovenskem jeziku, ker ima naša beseda tudi na najvišjo pravno inštanco svoboden vstop.

Pritožba, ki bomo seveda o nje uspehu poročali, slove tako-le:

Visoko c. kr. upravno sodišče

na Dunaju.

Proti odloku c. kr. naučnega ministrstva z dne 17. dec. 1912, broj 54.613 — priloga A — intimovanemu mi z ukazom okrajnega šolskega sveta Kozjanskega z dne 31. dec. 1912, broj 926, sprejetemu od mene po šolskem vodstvu v Dobju dne 3. jan. 1913

se pritožujem,

rekoč:

1. C. kr. deželni šolski svet Štajerski me je bil s svojim ukazom z dne 17. sept. 1912, broj 3 1050/5 12, sporazumno z deželnim odborom, kakor on trdi, v smislu zakona z dne 25. febr. 1888, dež. zakonika broj 15, iz službenih ozirov premedil v enaki službeni lastnosti kot nadučitelja s trirazredne ljudske šole na Gorici v Gornjegrajskem okraju na štirirazredno v Dobju v Kozjanskem okraju — priloga B

2. To premeščanje je ces. kr. deželni šolski svet Štajerski izvršil v protislovju z zakonitim določbami torej nezakonito; zakaj v tozadnem zakonu z dne 25. febr. 1888, dež. zakonika broj 15, ni najti nikjer nobene določbe, po kateri bi smel c. kr. deželni šolski svet katero učiteljsko osebo, tem manje šolskega vodjo, prestaviti po lastnem preudarku iz službenih ozirov. Obratno! V tem zakonu se nahaja v njegovem 15. § določba, da more deželni šolski svet premeščanje iz službenih ozirov izvršiti:

a) na predlog pristojnega okrajnega šolskega sveta, oziroma

hvalno omenjamo dekoracijo v II. dejanju.

Leharjev „Grof Luksemburški“ ni vreden toliko ocenjevanja. Če smo poročali o njem nekoliko več kot o drugih operetah, smo to storili le zaradi ljubelega gosta Iličiča. —ec.

Za A. Cerar-Danilovo 35letnico,

odkar deluje kot igralec in režiser na slovenskem odru, uprizoré dne 6. marca t. l. Sem Benellijev tragičen poem v treh dejanjih „Ljubezem treh kraljev“. Poslovenil Alojzij Gradnik. Dejanje drame se godi na nekem samotnem kastelu ob času drugega vpada barbarov v Italijo. Danilo bo kreiral vloga slepega Arhibalda, ki zahteva fizično in umetniško silo. Predstava bo zanimiva, Danilo se pa nadeja, da bo gledališče polno! —ec.

Koncert za mladino

sta priredila dne 20. februarja t. l. v Mestnem domu pianist Anton Trost in prof. dr. Pavel Kozina. Prvi je prednašal Lisztov „Le Carnaval de Pesti“ in Chopinov „Cherzo“, drugi je pel samospeve Loewaja, Griega, Schuberta, Wolfa, Rubinsteina, dr. B. Ipavca, Adamiča in drugih. Kakor čujemo, je ta za umetniško odgojo mladine važni koncert lepo uspel. —ec.

LISTEK.

Tovarišu Cv. Trafeniku v spomin!

Tovariš moj, pokojni, mili, rano umaknil si sveta se sili, a zakaj? ... Stanu so našega sovragi bili? Furij strah Te ni v smrt podil! Ej, bil si ko junak ponosni! Nikdar se nisi klanjal mamoni! In vendar vidiš si se smrti sili! Kje si?! Zaman sprašujem, drug moj mili!

Cvetočih let, komaj v življenje vstopil si; a glej, usodne erinije! Zahtevale so Tvoj pogin! Tovariš Tvoj ob grobu plaka, kapljice stotero raz lica mu kapa od srčne boli — v Tvoj spomin!

F. S. Z.

Iz umetniškega sveta.

Slovensko deželno gledališče.

Grof Luksemburški. Opereta v treh dejanjih. Besedilo spisala Willner in Bodanzky. Uglasbil Franc Lehar.

Ko je „Vesela vdova“ znorela gledališko publiko vseh petih delov sveta, je zablaskelo v glorioli Leharjevo ime in zatemnilo mahoma slavo „Kralja valčkov“ — I. Straussa. Gledališki ravnateljji so ustrezali okusu Dunajčanov in si polnili prazne blagajne. Skladateljji pa so uvideli, da resno glasbeno stvarjanje ne nese in so začeli fabricirati operete kar en grös. Po dve in celo tri so podarili v eni sezoni. In v takem miljeju je zagledal luč sveta „Grof Luksemburški“. Lascivna in trivialna vsebina znane firme Willner et Bodanzky, osoljena s plesnimi točkami in osladkana z Leharjevo sentimentalno muziko ni izgrešila svojega namena in je pred leti prišla za kvarjenje dobrega okusa tudi na slovenski oder — slaviti številne ponovitve.

Da so tudi letos uvrstili v repertoar „Grofa Luksemburškega“, je menda vzrok edino-le gostovanje priljubljenega operetnega tenorista prejšnjih sezon, Ljubice Iličiča, ki smo ga letos v operetah težko pogrešali. Občinstvo ga je sprejelo navdušeno, in že ob začetku predstave je zavladalo v gledališču nenavadno veselo in živahno razpoloženje. Iličič je pel in igral s temperamentom, da ga je bilo veselje drugesati in gledati. Ugajal je zlasti v drugem dejanju: pesem o rokavički zasluži posebno

pohvalo. Kdor je Iličiča videl ob njegovih prvih nastopih v epizodnih vlogah in je, kako je kakero začel, se mora čuditi njegovemu hitremu napredovanju. V petju se mu pač pozna izborna šola koncertnega vadjca Hubada. Po dejavnih priznanjih in ovacij kar ni hotelo biti konec. Na četrtkovi predstavi so ga še odlikovali z lovrorjevim vencem in lepim šopkom. Upamo, da pride Iličič še gostovat, morda v kaki drugi vlogi! — Med drugim osebje omenjam najprej Bohuslava. Njegov Brissard je znanec iz prejšnjih let, da bi bil še dober pevec, bi mu morali dati odlično! Pri drugi predstavi je bil nekoliko prehlajen, a je vseeno pel, da je omogočil predstavo. — Povhé lahko šteje kneza Bazila med svoje najboljše vloge. Izborna je podal za ljubljene starce v vseh resnih in komičnih situacijah brez vsakršnih pretiravanj! Takega ga želimo še videti! — Angele Didier je pela Lowczynska, naša odlična primadona, ki je za opereto predobra. Slovenščini se je hitro privadila. — Fantova je bila živa in razposajena Juliette, a ne tako šik kot Rezika Talerjeva. Dobri so bili vsi ostali in so skrbeli, da je bila predstava lepo zaokrožena. Peček je imel izvrstno masko. Ensemble scene so uspele, zbor ni kvaril, orkester je sledil kapelniku Štrifofu. Po-

ja utemeljeno, od pristojnega okraj-
šolskega sveta podpirano prošnja do-
ga učitelja.

V mojem slučaju pa ni niti pristojni
okrajni šolski svet Gornjegrajski na pod-
lagi sejnega sklepa nobenega tozadevnega
predloga stavil, tudi nisem sam za preme-
ščenje prošil.

Imenovani c. kr. deželni šolski svet je
v mojem slučaju neopravičeno ravnal z
menoj tako, kakor da je bila nad menoj
izrečena disciplinarna kazenska razsodba;
zakaj le v tem slučaju mu pristojno v smi-
slu določb § 15. zakona z dne 25. febr.
1. 1888 neomejena pravica, učiteljske osebe
prestavlja po lastnem preudarku. Ker pa
ni bila nad menoj izrečena nobena kazenska
razsodba, niti nisem bil v nobeni di-
sciplinarni preiskavi, je jasno, da me je
c. kr. deželni šolski svet prestavil iz vzrok-
ov, ki bi ne smeli biti merodajni in je
torej s svojim tozadevnim sklepom kršil
zakon.

Kolikor sem mogel doznati, je on to
nezakonito premeščenje odredil na neutem-
eljeno pritožbo c. kr. politiške ekspoziture
v Mozirju, oziroma ces. kr. namestni je v
Gradcu, ki si je krivo domišljala, da bo z
mojim premeščenjem onemogočila politiški
občini Kókarje izvrševanje sklepov občinskega
odborna glede zakonite ravnopravnosti
slovenskega jezika in da bodo potem
območniki tudi njene odločne zahteve, naj
se državni in deželni uradi ravnajo po
določbah člena XIX. državnega osnovnega
zakona z dne 21. dec. 1. 1867., državnega
zakonika broj 142. Pri tej občini sem bil
namreč opravljal službo občinskega tajnika
skozi 8 let ter sem kot občinski uradnik
izvrševal po županovem naročilu tozadevne
sklepe občinskega odbora. Govori pa se
tudi, da je za moje premeščenje baje de-
lovala politiška slovenska ljudska stranka,
dasi se nisem nikdar podajal na polje agi-
tacije proti njej. Naj si bo kakor hoče, c.
kr. deželni šolski svet nima niti pravice
niti dolžnosti, služiti neutemeljenim in ne-
zakonitim zahtevam vladnih organov, ozi-
roma politiških strank, temveč je njegova
dolžnost, gledati na korist šolstva in učitelj-
stva v deželi, se ravnati vedno le po
šolskih zakonih, oziraje se na določbe drž-
avnega osnovnega zakona z dne 21. dec.
1. 1867., drž. zakonika broj 142.

S svojim nezakonitim ravnanjem je c.
kr. deželni šolski svet pokazal onim mno-
gobrojnim učiteljskim osebam, ki bi rade
prišle v drug kraj, a tega potom prošnje
ne morejo doseči, primerno pot, naj se
podajo dovoljenim načinom v borbo proti
politiškim oblastim za zakonito ravnopravnost
slovenskega jezika, oziroma naj na-
stopijo kot državljani proti slovenski ljudski
stranki, saj smejo potem z ozirom na
moj slučaj utemeljeno upati, da jih bo c.
kr. deželni šolski svet sporazumno z de-
želnim odborom na uslugo tej politiški
stranki, oziroma vladnim organom na račun
davkoplačnikov prej ali slej prestavil
v drug službeni kraj. Take persekucije bi
spravile šolstvo in učiteljstvo v deželi in
državi v neznošen položaj.

3. Proti nezakonitemu ukazu deželnega
šolskega sveta z dne 17. septembra 1912,
broj 3 1050/5 12, je vložil krajni šolski svet
na Gorici eno pritožbo na c. kr. naučno
ministrstvo po odvetniku dr. V. Kukovec
v Celju, a drugo z dne 19. oktobra 1912,
broj 120, neposredno brez odvetniškega
posredovanja, a eno sem vložil jaz pod-
pisani pritožitelj. C. kr. naučno ministrstvo
pa je vse tri pritožbe z izpodbijanim od-
lokom zavrnilo.

Razlaganje izpodbijanega odloka, da
nisem s premeščenjem iz službenih ozirov
ničesar utrpel na svojih službenih dohod-
kih, je istinito, toda njegova trditve, da
sme c. kr. deželni šolski svet takšno pre-
meščenje izvršiti po lastnem preudarku,
je v kričečem nasprotju z določbami § 15.
zakona z dne 25. februarja 1888, dežel.
zakonika broj 15, ki vendar jasno in do-
ločno naštevajo pogoje, kdaj sme ces. kr.
deželni šolski svet premeščenje iz službenih
ozirov po lastnem preudarku izvršiti. V
mojem slučaju ni bil podan nobeden teh
pogojev, zato je c. kr. deželni šolski svet
obenem kršil tudi pravice okrajnega šol-
skega sveta Gornjegrajskega, saj ga je kot
merodajno šolsko oblast neopravičeno iz-
ključil iz sodelovanja „lastnega preudarka“
in je obenem kršil tudi moje učiteljske in
državljanke pravice; zakaj onemogočil mi
je s silo bivati v kraju, v katerem sem
hotel še nadalje izvrševati svoj učiteljski
poklic in službo občinskega tajnika.

4. Kakor je iz pritožbe krajnega šol-
skega sveta na Gorici z dne 19. oktobra
1912, broj 120, na c. kr. naučno ministrstvo
razvidno, je ces. kr. deželni šolski svet s
svojim nezakonitim ravnanjem provzročil
gmotno škodo tudi šolski občini na Gorici.

Predlagam, naj se blagovoli ta pritožba
rekvirirati.

5. Iz moje prošnje na ces. kr. deželni
šolski svet z dne 5. nov. 1912 in iz dopol-
njujoče naknadne prošnje z dne 2. febr.
1913 je razvidno, da mi je c. kr. deželni
šolski svet s svojim nezakonitim ravna-

njem provzročil mnogo gmotne škode in
velikih selitvenih stroškov, kakor sledi:

a) za onemogočeno mi uživanje moje
lasti in postranskih zaslužkov na Gorici v
vsakoletnem znesku 900 K.

b) enkratno škodo 194'46 K.

c) s selitvijo združenih stroškov 927'77 K.

d) izguba 6% obresti od vsote 927'77

kron od dneva preselitve.
Predlagam, naj se blagovolita obe zgo-
raj omenjeni prošnji z vsemi prilogami
vred rekvirirati od c. kr. deželnega šol-
skega sveta.

Provzročili so se mi toliko večja gmotna
škoda, oziroma večji selitveni troški in
mного naporenega nujnega dela, ker mi je
bilo glasom priloge B ukazano službo v
Dobju nastopiti že 1. oktobra 1912, a sem
dekret sprejel dva dneva pozneje, t. j. dne
3. oktobra 1912.

Ako bi bil c. kr. deželni šolski svet
zakonito ravnal, t. j. ako bi si bil on prej
od okrajnega šolskega sveta Gornjegraj-
skega izposloval tozadevni predlog, potem
bi bil on odgovoren le za moje službene
dohodke in za moje selitvene stroške, in
sicer za poslednje le v oni meri, ki je v
naredbi c. kr. deželnega šolskega sveta z
dne 18. decembra 1904, broj 14.408, dolo-
čena. Ker se pa on ni držal določb zakona
z dne 25. februarja 1888, ga smatram v
smislu določb državljankega zakonika od-
govornega

a) za vse dokazane resnične selitvene
stroške brez ozira na mero ravnokar na-
štete naredbe,

b) za vse svoje izvenslužbene dohodke
na Gorici in

c) sploh za vso provzročeno mi škodo.

6. Krajne šolske razmere na Gorici
niso zahtevale, naj bi se jaz drugam pre-
mestil, temveč one so zahtevale uprav na-
sprotno, naj bi jaz še nadalje tam ostal,
kar je razvidno

a) iz zapisnikov vsakoletnega uradnega
nadzorovanja šole na Gorici po ces. kr.
okrajnem šolskem nadzorniku, ki vsebujejo
zadovoljivo kvalifikacijo.

Predlagam, naj se blagovolijo ti za-
pisniki rekvirirati;

b) iz ekspresne prošnje krajnega šol-
skega sveta na Gorici na ces. kr. deželni
šolski svet, naj sklenjeno premestitev pre-
kliče ali vsaj odloži tako dolgo, da se na
Gorici uredi šolski stavbeni račun — pri-
loga C —

c) iz dveh pritožb krajnega šolskega
sveta na Gorici proti tozadevnemu ukazu
c. kr. deželnega šolskega sveta na c. kr.
naučno ministrstvo — priloga D —

d) iz javne zahvale občinskega odbora
Kócarskega in krajnega šolskega sveta na
Gorici, priobčene mi povodom moje prese-
litve v Dobje v štirih slovenskih časopi-
sih in

e) iz priloge C, priložene moji prošnji
na c. kr. deželni šolski svet z dne 5. nov.
1912, oziroma z dne 2. februarja 1913 za
povrnitev selitvenih stroškov in za povra-
čilo provzročene mi gmotne škode, v ka-
teri je uradno potrjeno, da me je bila po-
litiška občina Kókarje, ki je obenem šolska
občina za Gorico, v letu 1911 zbog mojih
zaslug za šolo in občino imenovala svojim
častnim občanom.

7. Čutim se dolžnega se zoper izpod-
bijani odlok pritožiti na visoko ces. kr.
upravno sodišče,

a) da dokazem visoki ces. kr. naučni
upravi, da je ona v tej zadevi v pravni
zmoti, naj bi spoznala, da je v veliki ko-
risti ne samo slovenskega, temveč tudi
vsega avstrijskega ljudskega šolstva in
učiteljstva in da je nujno potrebno, naj se
šolske oblasti v vseh slučajih točno drže
zakonov, sicer bodo v deželah in državi
ustvarjale nered, ki vodi navzdol in zbuja
upravičeno nezadovoljnost in nevoljo proti
predstojnikom ter ustvarja pogoje upora.
Višji morajo biti svojim podrejenim vzor
pravičnosti in spoštovanja zakonov; zakaj
pravičnost je podlaga države;

b) da obvarujem svojo družino in sebe
ter v danih slučajih tudi učiteljstvo pred
škodo in krivico;

c) ker se čutim kot učitelj ne samo
podložnika šolskih oblasti in c. kr. državne
naučne uprave, temveč tudi zavednega uda
v verigi šolske organizacije v deželi in se
kot državljan slovenske narodnosti zave-
dam ne samo svojih stanovskih dolžnosti,
temveč tudi svojih učiteljskih in državljan-
skih pravic ter ne morem prenašati, da bi
se z menoj in sploh z učiteljstvom neza-
konito ravnalo.

Obračam se torej na visoko ces. kr.
upravno sodišče kot na visokega čuvaja
zakonov v državi za odpomoč,

proseč:

Visoko c. kr. upravno sodišče blagovoli
po izvršeni javni ustni obravnavi za pravo
spoznati:

1. Izpodbijani odlok c. kr. naučnega
ministrstva se kot v zakonu neutemeljen
razveljavi.

2. C. kr. deželni šolski svet štajerski
je s svojim sklepom z dne 17. sept. 1912,
broj 3 1050/5 12, a c. kr. naučno ministr-
stvo je s svojim izpodbijanim odlokom

kršilo določbe zakona z dne 25. februarja
1888, deželnega zakonika broj 15.

3. C. kr. deželni šolski svet štajerski
je dolžan meni podpisane pritožitelju v
smislu določb državljankega zakonika iz
deželnega šolskega zaklada nakazati:

a) ugotovljeni znesek kot povračilo
vseh dokazanih, oziroma samo ob sebi
umevnih stroškov selitve brez ozira na mero
naredbe štajerskega deželnega šolskega
sveta z dne 18. dec. 1904, broj 14.408;

b) ugotovljeni znesek s premeštitvijo
mi enkrat za vselej prizadete ter dokazane,
oziroma samo ob sebi umevne gmotne
škode;

c) dokazane vsakoletne odhodke na
mojih izvenslužbenih dohodkih na Gorici
v obliki vsakoletne osobne doklade, za-
čeni z dnevom moje preselitve, t. j. z 20.
oktobrom 1912, tako dolgo, dokler me za-
konito ne premesti iz službenih ozirov v
kateri drugi, meni ugajajoči službeni kraj
z enako visokimi izvenslužbenimi dohodki,
d) vse stroške pričujoče pritožbe ter
e) 6% obresti po meni za selitev v
gotovini izplačanih zneskov, oziroma od-
vzetih mi postranskih dohodkov.

Dobje, pošta Planina — Štajersko,
dne 16. svečna 1913.

Radoslav Knaflič,
nadučitelj.

Zaveza in — Družba sv. Mohorja.

Odgovor odbora Družbe sv. Mohorja
— glej zadnji štev. Učit. Tov. — ki ga
je prejela naša Zaveza na svoj dopis glede
na Pregljevo po vsebini in obliki nič vredno
„povesi“ (Preslepljeni in otepi), omenja tudi
mene. Zato se mi zdi potrebno, da zadevo
nekoliko pojasnim, in sicer popolnoma
kratko in popolnoma stvarno.

1. Za razpisano nagrado nisem kon-
kuriral kot učitelj in mi odbor tudi ni pri-
sodil prve nagrade kot naprednemu učitelju,
temveč kot pisatelju „Treh rodov“, ki so
se mu zdeli kvalitativno boljši od odklo-
njenih spisov pisatelja Meška in drugih.
Ako sedaj odbor s tem dejstvom dokazuje
svojo naklonjenost do naprednega učitelj-
stva, kažoč na mojo napredno učiteljsko
zavednost, je to jako neokusno, ker nisem
jaz od družbe kot napredni učitelj nikoli
ničesar zahteval in se ji kot tak nikoli
nisem vsiljeval. Pisal sem zanjo — v prvi
vrsti na prigovarjanje rajnega dr. Sketa
— ker sem bil mnenja, da je Družba sv.
Mohorja nestransko kulturno in knji-
ževno društvo, kjer je mesta vsem kultur-
nim in literarnim delavcem, ki mislijo po-
šteno in delajo resno.

2. Polemika, ki je nastala potem, ko
so izšli moji „Trije rodovi“, med tajnikom
in društveniki, priča, da reklamujejo kle-
rikalci Družbo sv. Mohorja zase in da ne
marajo nestranskarstva. Samo slepota takih
fanatikov ne more ločiti osebe od stvari.
Monsig. V. Podgore, tajnik Družbe, mi je
dne 25. oktobra 1909 pisal: „V stvari ob-
čudujem Vaše fino opazovanje... Upam,
da nam zopet kaj napisete...“ Fanatikom
ni bilo treba nič opazovati, ker se jim je
knjiga takoj, ko so jo dobili v roke, izpre-
menila v — liberalno pošast!

3. Isti duhovni gospod mi je pisal dne
16. aprila 1910: „... Torej pišite zopet
kaj... s kakim pseudonymom za nekaj
časa, dokler vam nekateri duhovniki Va-
ših grehov ne odpustijo...“ Torej: gospod
Podgore ni hotel imeti mojega sodelova-
nja, ker sem učitelj naprednega mišljenja,
sicer bi mi ne svetoval skrivanja za tujimi
imeni; ampak brzkone si je želel mojega so-
trudništva zato, ker so bili moji spisi po
volji Mohorjanom — izvzemši fanatične
duhovnike.

4. Ker pa mi moje prepričanje in po-
štenje ne dovoljujeta slepomljenja in skriva-
vanja, čeprav bi bil zato še tako bogato
honoriran, sem odgovoril povabilu gospoda
Podgorca — z molkom. Ker jim je na poti
moja pripadnost napredni učiteljski orga-
nizaciji, naj sedaj z njo zase ne delajo re-
klame, saj so mi sami svetovali, naj za-
tajim svoje ime! Naprodaj nisem za nobeno
ceno in pod nobenim pogojem!

Kar se ostalega odgovora, oziroma za-
govora odbora Družbe sv. Mohorja tiče, je
mnenje to-le:

1. Tudi spisov tovariša Kostonjeva
in Trošta ne sprejema Družba zato, ker
sta pisatelja po stanu učitelja, ampak zato,
ker sta dobra pisatelja. Tako dokazovanje
naklonjenosti do naprednega učiteljstva je
prisiljeno.

2. Monsig. V. Podgore, tajnik Družbe,
je poznal spis dr. Preglja, preden je izšel
v tisku. To trdim apodiktčno. Če treba,
dokažem!

3. Trditvi, da bi bil prof. Apih odobril
spis, ne morem verjeti, ker je bil prof.
Apih socialno in literarno preveč izobražen
mož, nego da bi mogel odobriti tak nes-
tvor. Prof. Apih seveda sedaj ne more
več govoriti, ker je — mrtev.

4. Imenovati Cankarjevega „Martina
Kačurja“ v eni sapi s Pregljevimi pamfle-

tom je za olikanega človeka nedostojno.
Cankarjev „Martin Kačur“ je umetniško
delo — tragedija bednega učiteljskega živ-
ljenja, „Preslepljeni in otepi“ — krivično
imenovana povest — pa so ploha sirovih
besed, ki jim vihra spredaj in zadaj iz
tendencioznosti perjanica sovražnosti, na-
dutosi in fanatične prismsukljenosti!

5. Kdor ponuja ali pa celo morda zago-
varja tako hrano v desetisoč porcijah, ta
nima sam nobenega okusa; a podpiranje
njegovega otrovalnega rokodelstva je z
moralnega stališča nedopustno, torej bi bilo
tudi neopustno!

V Idriji, 24. februarja 1913.

E. Gangl.

Slovenska mestna ljudska šola v Gorici.

Gorica, 24. febr. 1913.

Kakor trdi sobotna »Soča« in kakor
nam kažejo poročila drugih listov, se bo-
rijo z verno in doslednostjo Slovenci v
tržaškem mestnem svetu za slovensko šol-
stvo v mestu. V okolici so slovenske šole,
ali v mestu samem pa jih večina tržaškega
mestnega sveta ne privoli za nobeno ceno.
V proračunski debati odmevajo leto za
letom opravičene zahteve tržaških Slo-
vencev za slovenske šole v mestu samem,
ali večina jih odklanja, trdeč, da je že dosti
poskrbljeno za Slovence z okoličanskimi
šolami. Letos je bilo isotakovo. V debati pa
se je bil oglašil tudi socialni demokrat dr.
Puecher, ki je predlagal, naj občina pos-
krbi za Slovence v mestu v šolskem pog-
ledu s sprejetjem v mestu obstoječih Ci-
ril-Metodovih šol v režijo občine. Dajal je
tudi pouk, kako naj se te šole municipalizirajo,
da se bodo čutili slovenski otroci,
prišedši iz teh šol, dobre Tržičane. Pue-
cher se je pokazal s svojim govorom za
večjega Italijana, nego je italijanska libe-
ralna večina, ki je odklonila seveda slo-
venske zahteve in Puecherjev predlog.

List »Il Piccolo« se je obirno bavil
s Puecherjevim predlogom ter se vspel
do trditve, da Slovincem ne gre pravza-
prav za slovenske mestne šole v Trstu,
marveč za politiško afirmacijo. »Piccolo«
je menil, če bi tržaška občina otvorila
Slovincem mestne šole, da bi ne pošiljali
svojih otrok vanje, marveč še nadalje v
svoje privatne šole, zadovoljili bi se s po-
litiško afirmacijo — kakor se je to zgodilo
v Gorici pred leti, ko je bila Goriska obči-
na prisiljena odpreti slovenskim otrokom
ljudsko šolo.

»Piccolo« pač že sam dobro ve, da
primera z Gorico ne drži, ali ker mu manj-
ka dobrih argumentov v boju proti slo-
venskim šolam v tržaškem mestu, se po-
služi tudi slabega, samo da je nekaj rekel.
Slovinci v Trstu bi brez dvoma pošiljali
svoje otroke v mestne slovenske ljudske
šole, seveda morajo biti to poštene slo-
venske ljudske šole, brez primesi Puecher-
jevih željic in takih, kakršne bi imeli ita-
lijanski liberalci, ki pa se krijejo s Pue-
cherjevimi. Slovenci v Gorici bi pošiljali
radi svoje otroke v slovenske mestne ljud-
ske šole, samo otvori naj jih mesto. Da pa
ne pošiljajo svojih otrok v Podturen, na
periferijo mesta, to je pa umevno. Kdo bo
na primer iz Gosposke ulice pošiljal svo-
jega otroka v šolo v Podturen? Saj bi ne
bil gotov noben dan, da mu pride otrok živ
iz šole. In kako naj bi hodili dan na dan
dolgo pot po štirikrat? Šolo pohaja nekaj
otrok iz bližine, drugih umevno ni in jih
tudi ne bo. Slovenska mestna ljudska šola
pa bi bila hitro polna, kakor bi se postavili
mestni očetje na kulturno stališče ter
otvorili na primernih krajih Slovincem po
trebne šole. Potrebne šole, več šol, ne le
ena! Kakor je sedaj, se nahajajo slovenski
otroci v šolskem domu, v Narodni šoli na
Blanci, na vadmih, pa tudi v italijanskih
ljudskih šolah jih je dosti in celo pod stre-
ho Schulvereina. Italijani v Gorici pridno
vabijo slovenske otroke v otroške vrtnice,
rikreatorije, ljudske šole. Mati Slovenka,
oče Slovenec, sinček pa v italijanski šoli.
Ni še dolgo tega, ko je piscu tega članka
čeden slovenski deček na vprašanje: V ka-
tere šole hodiš? odgovoril: v citizenske.

Boj za slovenske ljudske šole v Gorici
v mestni upravi je nekako potihnil. Iz za-
dnjih let imamo beležiti le protest Na-
rodnega odbora proti zgradbi nove ita-
lijanske ljudske šole v ulici Leopardi. Tam
je bilo zopet enkrat povedano, kaka kri-
vica se godi Slovincem v Gorici glede
ljudskega šolstva, in poklicani faktorji so
bili zopet enkrat opozorjeni na tisto kari-
katurno ljudske šole Podturnom.

Pred nekaj leti je bil izšel v »Edino-
sti« članek, ki je nasvetoval, naj bi se za
začetek šolskega leta slovenski starši v
Gorici zedinili, da vpišejo vsi svoje otroke
v šolo Podturnom. Vpisanih bi bilo toliko,
da bi jih v to šolo ne mogli sprejeti, vršile
bi se intervencije pri šolski oblasti in v
ministrstvu na Dunaju, in storiti bi se mo-
ralo, kar treba od strani šolske oblasti in
municipija. Nasvet je vedno vreden, da se